

Ögonfägnad om insekter

Göransson, G. 2001. *Mina insektsvandringar*. Wahlström & Widstrand, Stockholm. 248 sidor. ISBN 91-46-17471-0. Cirkapris 590 kr.

”Mina insektsvandringar” är en bok om insekter som vänder sig till en stor läsekrets, alltifrån ”nybörjare” till läsare som kan lite mer om insekter. Karaktären på innehållet är en blandning av kåserier och delar av mera fackartad karaktär. Efter en inledning följer nio kapitel som vart och ett behandlar olika insektsgrupper, ofta en ordning, men ibland med flera ordningar i samma kapitel, eller delar av en ordning (kapitlet om myror, som ju faktiskt är steklar!). Därpå följer bestämningsnycklar, ett register, och boken avslutas som sig bör med en litteraturförteckning.

De nio kapitlen om insektsgrupperna utgör huvuddelen av boken och omfattar de flesta insektsordningar som finns i Sverige: sländor (trollsländor (inklusive flick- och jungfrusländor), dagsländor, nätvingar, näbbsländor, nattsländor), fjärilar, steklar, myror, tvåvingar, skalbaggar, skinnbaggar, tripsar, hopprätvingar (inklusive hoppstjärtar, som bortsett från att de kan hoppa inte är närmare släkt med hopprätvingar). Texten består huvudsakligen av underfundiga funderingar och observationer om och av insekter. Man kan t.ex. läsa om varför dansflugor dansar, om björkbärfisens modersinstinkter, hur vecklarna har fått sitt namn, om gruppsex hos grävsteklar - bara för att ta några exempel. Bokens sidor flödar av vackra och verklighetstroga teckningar och målningar. Illustrationerna varierar i utförande från skisser till nästan fotografiliknande porträtt, och det är detaljer eller hela insekter, ibland i sin miljö, som avbildas. Vissa insekter, t.ex. hoppstjärtarna, har avbildats som författaren hittat dem - döda och hopskrumpnade, men de flesta illustrationerna är av levande insekter. Illustrationerna inkluderar de flesta landskapsinsekterna. Här och där i boken finns små illustrerade berättelser insprängda, t.ex. ”ett dygn i grävstekeln *Ammophilas* liv”. Dessa berättelser är som korta sagor, och vissa andra delar i boken påminner också om en sagobok, t.ex. pärmens

insidor och de stora och färggranna illustrationerna av en del insekter. De flesta familjerna av skalbaggar och tvåvingar (myggor och flugor) presenteras med illustrationer och en kortfattad text. I kapitlet om steklar finns representanter för våra grävstekelsläkten avbildade, inklusive teckningar av de insekter eller spindlar dessa steklar använder som mat till sina larver. Kapitlet om hopprätvingar (gräshoppor, vårtbitare och syr-sor) innehåller illustrationer, av både honan och hanen, och en kortfattad text för nästan alla i Sverige förekommande arter (det saknas endast tre arter: två i Sverige ytterst sporadiskt förekommande arter, vandringsgräshoppan och den blåvingade sandgräshoppan, samt en art som endast finns i växthus, växthusgräshoppan).

Bestämningsnycklarna i slutet av boken är inte av den konventionella sorten, utan mer en typ av flödesscheman. Tyvärr saknas instruktioner hur man ska använda dem, och med tanke på att boken vänder sig till en ovetande publik är det inte bra. Det finns heller inga anvisningar till vilket schema man ska fortsätta när man väl kommit fram till någon insektsgrupp i inledningsschemat. Bilderna i dessa scheman är pedagogiska och bra, men texten fungerar inte så bra. Här och där saknas text eller hänvisningar vilket gör det

näst intill omöjligt att identifiera en del insekter. För någon som är okunnig om insekter är detta oöverstigliga hinder, men även för den som kan en del om insekter är dessa scheman bitvis mycket svåra att använda. Jag försökte med flera insekter och ibland gick det bra, men med t.ex. fjärilslarver och bladlöss – som ju är vanligt förekommande insekter, gick det inte. Jag visste till vilken grupp jag skulle komma, men ovan nämnda brister gjorde det svårt att komma dit.

Registret är alldeles för litet. Många insektsarter är illustrerade i boken och ett välförsett register är ett mycket viktigt verktyg för att hitta dessa. Tyvärr finns praktiskt taget inga vetenskapliga artnamn med i registret. De vetenskapliga släktnamnen finns med, men om man inte vet till vilket släkte en art hör är det ganska jobbigt att hitta den.

Bokens innehåll är för det mesta lätt att ta till sig och med tanke på att barn och ungdomar är en viktig målgrupp för författaren är detta utomordentligt viktigt. Jag är övertygad om att boken kan bli ännu mer lättillgänglig om vissa saker ändras, eller i några fall helt tas bort (om det trycks en ny upplaga). Jag tänker på översikten av insektordningarna i början av boken som i sin nuvarande form är ganska svår att förstå. Varför inte presentera ordningarna som en lista i stället för det krångliga träd som finns nu? Genomgångarna av olika insekters yttre byggnad och den därmed förknippade terminologin fyller ingen funktion i den här boken, den som blir intresserad av att gå vidare (och det hoppas jag att många blir!) hittar detta i speciallitteraturen. Det används en del andra termer i texten utan att författaren förklarar vad de betyder, t.ex. minor och galler. För en oinitierad är en mina något som exploderar vid beröring, och galler är invånare i det forna Gallien (i insektsvärlden är minor och galler något helt annat!). Ett kort avsnitt med termförklaringar avhjälpas detta. Bestämningstabellerna i slutet av boken är som nämnts tidigare mycket svåra att använda och jag befarar att en novis finner dem mer eller mindre oanvändbara. I sin nuvarande form stjälper de mer än de hjälper. Risken är att den som försöker identifiera insekter med dessa scheman blir frustrerad

och tappar intresset. Eftersom det finns modern, och i bokhandeln tillgänglig, litteratur med fungerande bestämningstabeller kan bokens bestämningsscheman tas bort. Registret är i sin nuvarande form något begränsande eftersom vetenskapliga artnamn inte finns med. Om dessa tas med kommer boken att fungera bättre om man vill använda den som uppslagsbok.

Faktaansvarig har missat en del saker som bör korrigeras om det trycks en ny upplaga. En del termer används ibland felaktigt, t.ex. parasiter och parasitoider. Figurtexterna bör kontrolleras eftersom de ibland inte stämmer överens med den bild de beskriver, t.ex. på sid. 133 där en hårmugga är avbildad, men i figurtexten beskrivs den som en rovfluga!

För att sammanfatta tycker jag att *Mina insektsvandringar* av Göte Göransson är en fin introduktionsbok om insekter, väl värd sin plats också i en överfull bokhylla. Den största behållningen med boken tycker jag är att så många insektsgrupper och arter är illustrerade med teckningar och målningar av ypperlig kvalitet, men även den kåserande texten tillför boken något extra. Boken visar utmärkt väl på insekternas stora mångfald och kommer förhoppningsvis att väcka mångas intresse för denna formrika och ur andra synpunkter intressanta djurgrupp. Låt oss hoppas att det rekommenderade priset inte avskräcker alltför många!

Christer Hansson

